

ROLA ROŚLINNOŚCI W KSZTAŁTOWANIU PANORAM I WIDOKÓW MIASTA

Ewa Trzaskowska, Paweł Adamiec

Katedra Kształtowania Krajobrazu, Katolicki Uniwersytet Lubelski Jana Pawła II
Department of Landscape Architecture, The John Paul II Catholic University of Lublin
e-mail: paweladamiec@kul.pl

Streszczenie. Panoramy i widoki w poszczególnych miastach mają ogromne znaczenie dla ekspozycji specyficznych cech przestrzenno-architektonicznych oraz wartości kulturowych. Często warunkują wizerunek aglomeracji, stając się jej wizytówką. Niestety współczesne metody gospodarowania przestrzenią miejską prowadzą do szeregu niekorzystnych zjawisk, wpływając w znacznym stopniu na zakłócenie równowagi zarówno w strefie biologicznej, jak i przestrzenno-krajobrazowo-estetycznej. Jednym z najlepiej sprawdzających się narzędzi służących kształtowaniu tych przestrzeni jest zieleń. Niestety w wyniku złych zastosowań i nieodpowiedniej pielęgnacji jej rola w kształtowaniu sylwety i wyglądu miasta została zredukowana do minimum.

Słowa kluczowe: panorama, widok, zieleń, kształtowanie krajobrazu, miasto

WSTĘP

Wzrok jest zmysłem mającym najbardziej znaczący wpływ na życie człowieka. Dzięki bodźcom wzrokowym obserwujemy otoczenie. Odruchowo w swoim otoczeniu poszukujemy elementów estetycznych i zwracamy uwagę na formy odbiegające od naszego poczucia piękna.

Badania specyfiki postrzegania przestrzeni są szczególnie ważne w aglomeracjach, w których człowiek spotyka się z ogromnym natłokiem bodźców wizualnych. Wielokrotnie wskazywano na wpływ kolorów, faktur, zestawień kompozycyjnych oraz zależności pomiędzy elementami ożywionymi i nieożywionymi na jakość życia. Zgodnie z zasadą, że zieleń jest czynnikiem pozytywnym w odbiorze, stosowanie jej w przestrzeni (jako równorzędny materiał obok tkanki architektonicznej) powinno stać się jedną z priorytetowych wytycznych w polityce rozwojowej miast [Janecki 2007, Bell 2004].

CEL

Celem artykułu jest pokazanie, że rośliny mogą pełnić znaczną rolę w poprawie jakości ekspozycji panoram i widoków, jako dopełnienie dla elementów architektonicznych, w ujęciu estetycznym, ekologicznym i krajobrazowym. Przedstawiona zostanie krótka charakterystyka tego typu otwarć oraz powody, z jakich należy dbać o ich właściwe formowanie. Podane zostaną również metody użytkowania zieleni miejskiej, służące podnoszenie walorów wizualnych, zdrowotnych i kulturowych aglomeracji. W pracy zwracamy uwagę na to, jak ważną rolę w kwestiach kształtowania przestrzeni miast pełni współpraca pomiędzy architektami a architektami krajobrazu.

ROLA PANORAM I WIDOKÓW

Panoramy miejskie mają ogromne znaczenie dla ekspozycji specyficznych cech przestrzenno-architektonicznych oraz wartości kulturowych poszczególnych miast. Są swoistą wizytówką miasta. Niestety współczesne metody gospodarowania treścią miejską prowadzą do szeregu niekorzystnych zjawisk, wpływając w znacznym stopniu na zakłócenie równowagi zarówno w strefie biologicznej, jak i przestrzenno-krajobrazowo-estetycznej. Nasilenie chaotycznych działań spowodowało powstanie bałaganu przestrzennego, a w wyniku złych zastosowań i nieodpowiedniej pielęgnacji substancji roślinnej, rola zieleni w kształtowaniu sylwety miasta została zredukowana do minimum.

Modelowanie i ochrona panoram, a przede wszystkim ich tworzenie, jest procesem długotrwałym, nierozzerwalnie związanym z rozwojem miasta. Mimo że często stanowią one dla miasta wartość kulturową, w relacji pomiędzy zawartymi w nich obiektami historycznymi a nowo powstającymi często trudno jest się doszukać jakichkolwiek merytorycznych czy formalnych związków – nie sposób jednak nie zauważyć ich krzykliwości. Szczególnie widoczne jest to w przypadku zabudowy wysokiej, który w skali całego miasta może powodować szereg trudnych do przewidzenia konsekwencji przestrzennych. Interakcje pomiędzy zabudową historyczną a współczesną są nieuniknione, a odpowiednie formowanie współczesnej sylwety miasta wymaga spełnienia konkretnych warunków oraz ciągłego uwzględnienia ich w trakcie rozbudowy tkanki miejskiej [Trzaskowska i Sobczak 2006, 2007, Czyńska 2005].

Ranga profilu miasta jako symbolu, zawierającego w sobie ogromny historyczny potencjał, często zostaje umniejszona poprzez wprowadzanie w jej formę elementów niekorzystnych kompozycyjnie, widokowo i estetycznie. Staje się ona zbiorowiskiem różnorodności budowlanej, w niczym nie przypominając jakiegось stylu czy tradycji historycznej oraz nieatrakcyjnych form i zestawień roślinnych, które nie pełnią odpowiednio swych ról. Zjawisko to nie jest powodowane wyłącznie przez nieodpowiednie komponowanie elementów, ale rów-

niez poprzez to, że nie przewiduje się konsekwencji jednostkowych działań. Dlatego dla ochrony panoramy miasta ważne jest przeprowadzenie szeregu analitycznych zabiegów, które mają na celu utrzymanie ciągłości kulturowej oraz takie jej kształtowanie, aby zachować powszechnie uznane wartości kompozycyjne i estetyczne, które mają znaczenie dla procesu identyfikacji mieszkańców ze środowiskiem zamieszkania.

Traktowanie panoramy miasta jako elementu reprezentującego daną przestrzeń pozwala określić jej poziom istotności. Panorama determinuje charakter określonej jednostki miejskiej, nadaje miastu tożsamości, niezwykle ważnej w kształtowaniu świadomości i odpowiedzialności społecznej. Przy tworzeniu współczesnej zabudowy wypaczenie wartości panoram oraz znacznie zaburzać proces przyszłych modyfikacji. Należy pamiętać, że prócz tkanki historycznej również nowe formy zabudowy i zieleni są uprawnione do współtworzenia wizerunku miasta. Przy kształtowaniu sylwety miasta niezbędne jest stosowanie zasad zrównoważonego rozwoju, w celu zachowania właściwych proporcji pomiędzy tym, co narzucone poprzez historyczny rozwój, a dzisiejszym ekonomicznym postrzeganiem miast. Przy uwzględnieniu warunków naturalnych umożliwiających szerszą ekspozycję planu struktury urbanistycznej miasta, wartościowe nasadzenia roślinności zarówno w części miejskiej, jak i podmiejskiej oraz konsekwentne przestrzeganie zasad formowania zabudowy pozwoli na wydobywanie wartości widokowej miasta oraz przyczyni się do podniesienia jego rangi i prestiżu [Czyńska 2005, Chmielewski 1996].

Mniejszą formą otwarcia przestrzennych (uwzględniając szerokość kąta widzenia) są widoki. Ich specyfika polega przede wszystkim na ogólnej i ciągłej dostępności oraz występowaniu niezależnie od warunków terenowych, architektonicznych czy estetycznych. To ich jakość decyduje o naszym odbiorze przestrzeni i w znacznym stopniu kształtuje samopoczucie i wpływa na wartość życia. Niestety rola ta jest ciągle niezauważana bądź przesuwana na drugi plan. Zbyt często miasto projektowane jest jedynie w makroskali, brakuje bardziej lokalnego podejścia i zrozumienia, że inwestycje powinny uwzględniać zmiany zachodzące również w mikroskali, dotyczące mniejszych grup społecznych.

W zakresie znaczeniowym określeniu „widok”, dotyczącym przestrzeni miejskich, zawarty jest zarówno widok na zabytkową wieżę w centrum miasta, jak i widok z okna na osiedlową przestrzeń. Mimo iż wartości kulturowe, jakie wnoszą sobą te dwie formy, są nieporównywalne, ich wpływ na człowieka jest jednakowo silny i znaczący, choć klasyfikowany na innych poziomach. Pierwszy aspekt ma wpływ na nasze utożsamianie się z miejscem, określenie przynależności do historii czy jakiejś grupy społecznej. Drugi zaś zawiera treść, która dotyczy spraw codziennych, bliższych, mniej patetycznych, ale zdecydowanie silniej warunkujących nasze myślenie, stany emocjonalne czy procesy życiowe [Janeczki 2006, 2007, 2008].

Poprzez uwrażliwienie władz miasta na lokalne potrzeby podczas realizacji nowych inwestycji możemy znacznie poprawić odbiór przestrzeni miasta przez

użytkowników, a co za tym idzie podnieść rangę aglomeracji. Doskonałym materiałem do lokalnego kształtowania przestrzeni miejskiej jest zieleń. Stosowanie jej różnych form daje możliwość znacznego ingerowania w zastane układy kompozycyjne oraz w walory estetyczne. Dzięki takim zabiegom możliwe jest poprawienie warunków mieszkaniowych lub użytkowych osiedli, części handlowych czy przemysłowych. Zawieranie w widokach zastanych elementów roślinnych bądź kreowanie nowych tego typu otwarć powinno stać się powszechne w projektowaniu treści miejskich. Nie wymaga ono ogromnych nakładów, zmian w planach miejscowych czy wykonywania symulacji na długie lata. Jest to zadanie nieskomplikowane, ale wpływa pozytywnie (bądź neutralnie) na całokształt treści miasta. Jednocześnie efekty widoczne są szybko, zmian dokonuje się łatwo, a jednorazowe, dobrze przeprowadzone działania uatrakcyjnają przestrzeń na lata [Trzaskowska i Sobczak 2006, 2007].

Jakie cechy powinna mieć atrakcyjna **panorama**?

- widoczna współzależność współczesnej i historycznej struktury,
- równowaga pomiędzy tym, co zabytkowe, a tym co współczesne,
- szczegółowa ekspozycja charakterystycznych cech przestrzenno-architektonicznych oraz wartości kulturowych,
- wyodrębnienie wartości i charakterystycznych elementów miasta z otoczenia,
- duży udział zieleni w formowaniu widoków,
- oddziaływanie wizualne w makroskali,
- szerokość kąta patrzenia większy niż 90 stopni,
- czytelność prezentowanych form,
- estetyka wizualna,
- różnorodność wizualna,
- zmienność sezonowa i dobową,
- zmienność wertykalna i horyzontalna,
- stopniowanie planów (co najmniej trzech planów),
- reprezentacyjność,
- rozpoznawalność (reklama dla miasta),
- stosowanie dominant jedynie w postaci obiektów o dużym potencjale kulturowym bądź estetycznym,
- dostępność do pola widokowego,
- rozpoznawalność i określenie informacyjne miejsca obserwacyjnego,
- maksymalne otwarcie widokowe,
- brak przysłonień w pierwszym planie i możliwie mało barier widokowych w drugim,
- odpowiednie proporcje w planach.

Jakie cechy powinien posiadać atrakcyjny **widok**?

- oddziaływanie wizualne w skali lokalnej,
- dostępność nieraz ograniczona do mikroskali,
- wysoka jakość nadająca przestrzeni walory wizualne,
- bezpośrednie oddziaływanie barwą, fakturą, formą i kompozycją,
- widoczna współzależność tkanki architektonicznej i roślinnej,
- równowaga pomiędzy materią ożywioną a nieożywioną,
- urozmaicanie krajobrazu małymi formami,
- wyodrębnienie wyróżniających cech oraz wartości kulturowych, jeśli takie są,
- stosowanie dominant z potencjałem kulturowym bądź estetycznym,
- szerokość kąta patrzenia maksymalnie 90 stopni, przy jednoczesnym wskazaniu na 40–60 stopni (zakres widzenia oka ludzkiego),
- czytelność, estetyka, reprezentacyjność i różnorodność prezentowanych form,
- zmienność sezonowa, dobową, wertykalną i horyzontalną,
- stopniowanie co najmniej dwóch planów i odpowiednie ich proporcje [Shaw 1994, Adamiec 2010].

Typologia:

- panoramy bliższe – wewnątrzmijskie,
- panoramy dalsze – widoczne ze znacznej odległości od centrum (obrzeża miasta),
- widoki – mniejszy kąt widzenia (poniżej 90 stopni), obserwowana treść zawiera elementy wartościowe kulturowo i krajobrazowo.

Podstawowym celem analiz panoram i widoków w mieście jest określenie relacji pomiędzy strukturą urbanistyczną miasta w planie (czyli spojrzenie dwuwymiarowe) a jej kompozycją (aspekt trójwymiarowy, przestrzenny). Uwzględnia się przy tym dane takie, jak: średnia wysokość, łączna kubatura, intensywność zabudowy, gęstość zabudowy, procent zabudowy, procent zieleni, trwałość struktur przestrzennych, wartości estetyczne struktur przestrzennych, wartości kompozycyjne obiektów i zespołów obiektów wysokich i wysokościowych elementów krystalizujących przestrzeń oraz budujących fizjonomię miasta (wloty do miasta, bramy miejskie, panoramy i punkty, ciągi widokowe, ciągi miejskie, bariery funkcjonalno-przestrzenne, obiekty dysharmonizujące krajobraz miejski).

Wykonuje się analizy wewnętrznej struktury urbanistycznej miasta ze wskazaniem i waloryzacją istotnych osi, zamknięć widokowych i wewnątrz placów oraz analizy kompozycji i wartości kulturowych sylwety miasta w najważniejszych bliższych i odległych panoramach [Drapella 1998, Czyńska 2005].

ZIELEŃ, A KSZTAŁTOWANIE PANORAM I WIDOKÓW MIASTA

Zadaniem władz miasta jest sprecyzowanie i przestrzeganie zasad dotyczących wszelkich działań użytkowników i inwestorów, wpływających na jakość przestrzeni. Jak pokazano, dość dobrze znane są zarówno zasady, jak i wytyczne wyznaczania panoram i widoków, w pracy natomiast chcemy zwrócić szczególną uwagę na rolę zieleni, która jako element mniej trwały traktowana jest jako margines działań. A w miastach kształtowanych według zasad zrównoważonego rozwoju, gdzie zieleń powinna pełnić rolę ekologiczną, poprawiać samopoczucie mieszkańców, poprawiać warunki zdrowotne środowiska, jest to działanie niezbędne.

Zostały sformułowane reguły dotyczące wykorzystania roślin, które pozwalają na zachowanie ładu przestrzennego, przy równoczesnym umocnieniu funkcji ekologicznej.

Wypełnienie zielenią „pustych” miejsc. Podczas analiz panoram i widoków należy określić, w których przestrzeniach masy zieleni są niewystarczające i potrzebne są dodatkowe nasadzenia. Tereny te zyskują wtedy nie tylko nową wartość estetyczną i kompozycyjną, ale zostają włączone w system ekologiczny miasta, a rozrastająca się tkanka roślinna usprawnia funkcjonowanie przyrody w mieście.

Projektowanie ram widokowych. Poprzez dopełnienie boków planu pierwszego elementami roślinnymi możliwe jest eksponowanie treści zawartych na dalszych planach. Uzyskujemy dzięki temu silnie zaakcentowane centrum kadru, z jednoczesnym wskazaniem na to, co istotne w prezentowanej przestrzeni.

Stosowanie zieleni jako tkanki pomagającej chronić wartościowe elementy architektoniczne. Poprzez nadawanie wartości estetycznych bądź kulturotwórczych (podnoszenie rangi miejsca), możemy wpłynąć na zwiększenie bezpieczeństwa i ochronić poszczególne fragmenty przestrzeni miejskich. Stosując odpowiednio dobraną i zadbaną zieleń (np. monumentalną, egzotyczną bądź wyjątkowo piękną), podnosimy walory danego terenu, jednocześnie wywołując w użytkownikach określoną wrażeniowość.

Stosowanie kulis. Poprzez użytkowanie zieleni jako dopełnienia do treści urbanistycznej mamy możliwość stworzenia doskonałego tła dla ekspozycji wartościowych elementów krajobrazu. Dopełnienie elementami roślinnymi poszczególnych obiektów umożliwia wydobycie i podkreślenie ich form.

Stosowanie zielonych osłon. Elementy niekorzystne, widoczne w sylwecie miasta, należy przysłaniać odpowiednio dobraną zielenią. Możliwości, jakie dają pokroje i formy drzew, krzewów czy pnączy, są nieograniczone. Dopełnianie bądź całkowite okrywanie tkanką roślinną nieestetycznych fragmentów przestrzeni pozwoli na minimalizację negatywnych skutków nieprzemyślanego decyzji zagospodarowania miasta.

Stopniowanie roślinności w celu podkreślenia poszczególnych planów. Poprzez zaznaczanie w przestrzeni poszczególnych planów wysokością roślin-

ności (od okazów niskich, poprzez średnie, do wysokich) nadajemy jej ład, zgodny z zasadami postrzegania perspektywistycznego.

Stosowanie gatunków obficie kwitnących i owocujących oraz o barwnych liściach. Kolor w przestrzeni miejskiej wprowadza nową jakość i staje się elementem skupiającym wzrok. Poprzez świadome wprowadzenie roślin pobudzających zmysły obserwatorów znacznie wpływamy na uatrakcyjnienie przestrzeni.

Uwzględnianie zmienności pokrojowej, kolorystycznej, sezonowej i wielkościowej. Poprzez budowanie przestrzeni z brył roślinnych o różnych kształtach podnosimy jej atrakcyjność i zapobiegamy monotonności. Ciekawe, roślinne formy nadają się do eksponowania miejsc o konkretnych funkcjach, wskazując rangę i charakter obszaru. Jednocześnie stosując gatunki zmieniające się wraz z porami roku (sezonowe zmiany barwy liści, pojawienie się kwiatów i owoców, wzrost, modyfikacja pokroju, opadanie liści itp.), rozciągamy te zależności w czasie. Przestrzeń poprzez ciągłe metamorfozy staje się dynamiczna i dzięki temu ciągle dostarcza wrażeń. Zastosowanie roślin zimozielonych lub utrzymujących liście i owoce na zimę pozwala w okresie ustania wegetacji zachować znaczne walory wizualne.

Przewidywanie zmienności rozmiarowej i sukcesyjnej z tytułu starzenia się roślin. Gatunki powinny być dobierane w taki sposób, aby uwzględnione zostały zmiany ich rozmiarów oraz stopniowe starzenie się i „wypadanie” pojedynczych egzemplarzy. Zmiany te w znacznym stopniu wpływają na jakość przestrzeni, dlatego ważna jest ciągła obserwacja. W doborze gatunkowym warto stosować gatunki odporne, długowieczne i przewidywalne gabarytowo.

Stosowanie w doborze gatunkowym roślin rodzimych. Ważne jest, aby w nasadzeniach wykorzystywać w większości gatunki rodzime bądź odmiany tych gatunków. Utrzymanie zgodności siedliskowej gwarantuje lepszą odbudowę szkieletu ekologicznego. Jednocześnie pozwala to też mieszkańcom na identyfikację z rodzimą florą (aspekt dydaktyczny). Rośliny takie są bardziej wytrzymałe na lokalne warunki klimatyczne i glebowe. Ich zastosowanie daje większe prawdopodobieństwo, że utrzymają się w dobrej kondycji przez długi czas.

Stosowanie wybiórczo gatunków obcych. Rośliny obce dla danego terenu, wprowadzane być powinny rzadziej raczej jako dopełnienie kompozycji. Dopuszczalne jest tworzenie z nich większych założeń, jednak są one mniej wartościowe przy próbie odbudowy zależności środowiskowych. Gatunki te nadają się także do podkreślania rangi miejsca, wyodrębniania poszczególnych przestrzeni, uatrakcyjniania istniejących układów. Ich rola polega przede wszystkim na przyciąganiu uwagi użytkowników.

Grupowanie małych roślin w duże platy. Nasadzenia z krzewów bądź bylin, skupiamy w większe grupy, co daje tzw. efekt barwnej plamy. Daje to możliwość oddziaływania ze znacznej odległości na odbiorcę. W celu uzyskania lepszego efektu zestawienia takie powinny być formowane z roślin tego samego

gatunku bądź o zbliżonym kolorze. Lepsze wrażenie zapewniają rośliny o jaszkrawych barwach liści.

Stosowanie traw ozdobnych. Nasadzenia z ozdobnych traw są elementem nadającym przestrzeni rozciągłości wertykalnej – przez co w dużym stopniu urozmaicają istniejące, poziome układy roślin. Wprowadzenie ich na dużych powierzchniach, może w ogromnym w stopniu odmienić charakter przestrzeni, nadając mu nowoczesny wygląd. Dodatkowym efektem jest moment falowania roślin, nadający przestrzeni dynamikę i trójwymiarowość.

Wprowadzanie łąk kwietnych, trawników. Formy takie należy stosować jako dopełnienie wnętr architektonicznych bądź samodzielne układy skłaniające do rekreacji i wypoczynku. Wizualne walory takich otwartych przestrzeni mogą służyć ekspozycji widoków i panoram. Łąki kwietne, trawniki ekologiczne (koszone 3–4 razy w roku) mają charakter mniej formalny, dają wrażenie naturalności, charakteryzują się dużą zmiennością sezonową barw. Mają także znaczny udział w poprawie struktury ekologicznej miasta.

Wprowadzanie żywopłotów nieformowanych. Stosowanie gatunków niewymagających częstych cięć (nierozrastających się znacznie) umożliwia zmniejszenie ilości zabiegów pielęgnacyjnych, a jednocześnie nadaje przestrzeni mniej formalny charakter. Rośliny takie są wartościowsze w układach ekologicznych, a jednocześnie sprawiają wrażenie naturalności, wpisując się w krajobraz.

Wprowadzanie pnączy. Stosowanie roślin pnących i konstrukcji odpowiednich do ich wzrostu daje bardzo dużo możliwości zmiękczenia przestrzeni oraz tworzenia ram widokowych. Rośliny te w bardzo szybkim czasie są w stanie przysłonić duże powierzchnie zarówno pionowe, jak i poziome. Dostępne są gatunki o barwnych liściach obficie kwitnące oraz odporne na warunki miejskie. Co ważne mogą być nasadzane w zwartej zabudowie, gdzie brakuje miejsca na tradycyjne założenia (centrum miast, małe podwórka). Podpory na pnącza stanowią również interesujący element ozdobny.

Wprowadzanie ogrodów na dachach, patiach i ścianach. Poprzez wykorzystanie warunków architektonicznych można wprowadzać enklawy o znaczeniu estetycznym, ekologicznym i wypoczynkowym. Realizacje takie są doskonałą formą zieleni sprawdzającą się w warunkach miejskich, gdzie często brakuje miejsca na nowe założenia. Dobór gatunków jest ograniczony, ale nawet niewielkie skupiska roślin na ścianie czy dachu budynku zmieniają zupełnie nasze postrzeganie. Ogrody na dachach czy patiach często mają wymiar tylko lokalny, ale w znacznej mierze poprawiają odbiór wizualny przestrzeni. Szczególnie ważne są w szpitalach, ośrodkach opieki dla osób starszych, biurowcach, gdzie wpływają na kondycję fizyczną i psychiczną, przyspieszają powrót do zdrowia. Interesującą, choć drogą formą są ogrody wertykalne stosowane wewnątrz lub na zewnątrz budynków, pełnią podobne funkcje jak pnącza, ale zaskakują różnorodnością i niezwykłością.

Stosowanie przesłon wydzielających różne formy zagospodarowania terenu. Należy stosować zielen w celu odgrozdzenia przestrzeni o różnym przeznaczeniu.

czeniu. Pozwala to na łagodne wydzielenie poszczególnych obszarów bądź płynne przechodzenie jednego układu w drugi. Stosowanie roślin o zróżnicowanej wysokości, formie i barwie jest dodatkowym atutem wizualnym.

Stosowanie przesłon chroniących przed mało atrakcyjnym widokiem, hałasem, wiatrem i śniegiem. Łagodzenie zielenią skutków rozwoju cywilizacji i zjawisk atmosferycznych daje doskonałe efekty. Bariery takie doskonale sprawdzają się w przestrzeniach zurbanizowanych. Ich wykonanie i utrzymanie jest mało kosztowne. Poprzez wprowadzanie przesłon z drzew, krzewów i pnączy podnosimy walory zarówno terenów zieleni, jak i ich otoczenia.

Projektowanie oparte na układach ekologicznych. Nasadzenia powinny być projektowane w taki sposób, aby były uzupełnieniem dla systemu przyrodniczego miasta. Zieleń może pełnić rolę korytarzy ekologicznych, a nawet węzłów ekologicznych. Czytelność takich układów w przestrzeni jest bardzo ważna, użytkownicy bowiem uświadamiają sobie, jak utrzymywać i chronić przyrodę w mieście.

Maksymalne wykorzystywanie istniejącej roślinności. Poprzez łączenie układów istniejącej zieleni z nowymi nasadzeniami oraz unikanie ich usuwania, zapewniamy większą stabilność ekologiczną. Tworzenie i wzmacnianie tego typu powiązań oraz zastanę systemu, znacznie wpływa na prawidłowe przyrodnicze funkcjonowanie tkanki roślinnej oraz uatrakcyjnienie znany krajobraz.

Nadawanie rangi dróg, poprzez stosowanie odpowiedniej zieleni. Poprzez działanie rozmiarem roślin, rytmem oraz doбором gatunkowym możemy podkreślić, jakiego rzędu jest dany ciąg. Działania takie są niezwykle ważne dla przestrzeni miejskiej, bowiem porządkują układy komunikacyjne i sprawiają, że miasto staje się dużo bardziej czytelne w odbiorze.

Projektowanie atrakcyjnych układów roślinności wzdłuż ciągów komunikacyjnych. Atrakcyjność tras można podnieść poprzez wprowadzanie barwnych szpalerów bądź żywopłotów. Działania takie powinny służyć uczyelnianiu i uatrakcyjnianiu krajobrazu. Odpowiednio dobrane nasadzenia kanalizują ruch w mieście. Zieleń zgrupowana w linie (zarówno proste, jak i miękkie) określa kierunki poruszania się oraz daje poczucie uporządkowania. Ważne jest, aby w nasadzeniach uwzględniona została roślinność odporna na zanieczyszczenia i zasolenie.

Nadawanie znaczenia przestrzeni, unikanie anonimowości. Umiejętnie stosując zielen, np. przy budynkach użyteczności publicznej, szkołach, firmach na osiedlach, możemy zapobiegać „nijakości” i generalizacji krajobrazu. Rola zieleni sprowadza się tutaj do sugerowania użytkownikom rangi i funkcji miejsca, nakłaniania do określonych zachowań [Janecki 2007, 2008, Bell 2004, Trzaskowska i Sobczak 2006, 2007, Adamiec 2009].

PODSUMOWANIE

Formowanie panoram i widoków miasta powinno stanowić proces otwarty, który na bieżąco określa tendencje jego zrównoważonego rozwoju. Rozbudowa miast, uzupełnianie i zagęszczanie zabudowy, zmusza nas do uwzględniania i ochrony panoram powszechnie znanych oraz rozpoznawania nowych, potencjalnych miejsc widokowych. W wyniku ciągle rosnącej złożoności interakcji przestrzennych tkanki miejskiej niezbędne jest uzyskanie pełnego przełożenia relacji przestrzennych pomiędzy widokami a strukturą urbanistyczną regulowaną przez plany miejscowe. Ponieważ pozwolenia na budowę i powstawanie budynków wyprzedzają plany miejscowe, pozostaje nam jedynie minimalizować skutki takich działań.

Jednym z najlepiej sprawdzających się narzędzi służących kształtowaniu przestrzeni miejskiej jest zieleń. Jako mało kosztowny, trwały, ogólnodostępny i estetyczny materiał może w znacznym stopniu przyczynić się do poprawy wyglądu naszych miast. Poprawia przy tym warunki mikroklimatyczne, strukturę ekologiczną, wpływa na zmniejszenie hałasu, zanieczyszczenie powietrza, w przypadku pnączy i ogrodów na dachach zmniejsza koszty eksploatacji budynków [Czyńska 2005, Janecki 2007, 2008].

PIŚMIENNICTWO

- Adamiec P., 2010. *Zasady fotografowania krajobrazu*. Mat. dydak., niepubl.
- Adamiec P., 2010. *W poszukiwaniu kompromisu – czyli jak kształtować zieleń ogródków działkowych na przykładzie Lublina*. Zieleń do zadań specjalnych. Ofic. Wyd. PWSZ w Sulechowie.
- Bell P. A., Greene Th. C., Fisher J. D., Baum A., 2004. *Psychologia środowiskowa*. Wyd. Psychologiczne, Gdańsk, 44–78, 376–389, 423
- Chmielewski J. M., 1996. *Teoria urbanistyki*. Oficyna Wyd. Polit. Warsz., Warszawa
- Czyńska K., 2005. *Kształtowanie współczesnej sylwety miasta – studium kompozycyjne panoram Szczecina*. Mat. pokonf.: Ochrona krajobrazu miejskiego. Gliwice
- Drapella-Hermansdorfer A., 1998. *Idea jedności w architekturze*. Oficyna Wyd. Polit. Wrocław, Wrocław.
- Iwaszko-Niziołowska K., 1997. *Problemy oceny kompozycji jako elementu atrakcyjności przestrzeni miasta. Techniki i metody badawcze w planowaniu przestrzennym*. Oficyna Wyd. Polit. Wrocław, Wrocław.
- Janecki J., 2007. *100 zasad projektowanie krajobrazu*. Mat. dydak., niepubl.
- Janecki J., 2008. *Możliwości kształtowania układów naturalnych i półnaturalnych w krajobrazie otwartym*. Nauka Prz. Technol., 2 (4), 46
- Janecki J. 2006. *Wyciszenie hałasu optycznego i akustycznego w krajobrazie otwartym*. Woda w krajobrazie. Wyd. AR, Szczecin
- Shaw J., 1994. *Landscape Photography*. Amphoto Books.
- Trzaskowska E., Sobczak K., 2007. *Walory przyrodniczo-krajobrazowe doliny Bystrzycy w Lublinie*. Architektura Krajobrazu, 3, 9–17, Wrocław.
- Trzaskowska E., Sobczak K., 2006. *O konieczności ochrony panoram i widoków na przykładzie gminy Wólka [w:] Krajobraz kształtowany przez kulturę rolną*. Wyd. UWM, Olsztyn, 151–159.

ROLE OF THE VEGETATION IN SHAPING PANORAMAS AND VISTAS
OF THE CITY

Abstract. Panoramas and views in particular cities have a significant meaning not only to the promotion of specific spacial-architectural features, but also cultural values. It is widely believed that they can even determine public image of its agglomeration and become a showcase itself. Alas, contemporary methods of the management of an urban area tend to lead to the number of disadvantageous phenomena – having a major impact to the disequilibrium in either esthetic-spacial-architectural or biological zone. One of a most useful implement in developing and shaping of those zones is the vegetation. Nonetheless, in the wake of poor implementation and inadequate upkeep, its role in shaping representative profile and looks of the town has been reduced to the minimum.

Key words: panorama, view, greenery, landscaping, city, vegetation